

Literatuurstudie over het thema 'Leren denken'

C. F. VAN PARREREN, *Utrecht*

Wij hopen dat dit themanummer een redelijke introductie tot het onderwerp geeft, en dat hiertoe ook de literatuuropgaven bij de diverse artikelen van dienst kunnen zijn. Enkele verdere aanwijzingen voor potentiële scriptieschrijvers leken ons echter wel op hun plaats.

Wij gaan hierbij niet uitvoerig in op de Amerikaanse literatuur, omdat die over het algemeen redelijk bekend is en gemakkelijk toegankelijk. Belangrijk hiervan is in elk geval het werk van Bruner (in verband met ons thema komt met name zijn 'Towards a theory of instruction' in aanmerking) en van Gagné voor zover het diens principe van leerhiërarchieën betreft (zie hiervoor de tweede druk van 'Conditions of learning', met name hoofdstuk 9). Voorts kan men natuurlijk op zoek gaan in de stapels boeken die in de V.S. over de cognitieve ontwikkeling verschijnen. Direct voor ons doel waardevolle informatie vindt men er echter, ten gevolge van de aldaar heersende Piaget-mode, niet al te veel in (behalve natuurlijk weer in de publikaties uit de school van Bruner).

Voor ieder die op dit gebied werkt, vormen o.i. de klassieke artikelen van Selz en Kohnstamm een 'must'. Men vindt ze elders in dit nummer aangehaald (Selz in het Zeitschrift für Psychologie 1935, en voor Kohnstamm in de 'Keur').

In de recente Russische literatuur is zeer veel waardevols te vinden, en tegenwoordig, als men de weg weet, ook wel zonder kennis van de Russische taal redelijk toegankelijk. (Voor wie wél Russisch kent: de bibliotheek van het Psychologisch Laboratorium in Utrecht, Varkenmarkt 2, bevat praktisch alle belangrijke publikaties sedert 1967). In de Sovjetunie wordt in verschillende onderzoekscentra aan het thema gewerkt. Zeer belangrijk zijn de onderzoeken rond de experimentele basisschool-programma's die in het begin van de jaren '60 geïnitieerd werden door El'konin, en waarvan thans Davydov de centrale figuur is. Hierover vindt men de nodige informatie in 'Sovjetpsychologen aan het woord' (hoofdstuk 4 en blz. 200-290). Voorts kan men hierover raadplegen: het bundeltje 'Denken' onder red. van Van Parreren & Van Loon (blz. 10-31) en een aantal in gestencilde vorm op het Psychologisch Laboratorium in Utrecht verkrijgbare vertalingen naar Minskaja, Ajarova en Savel'eva.

Voor 'Leren denken' zijn natuurlijk ook theorie en onderzoek van Gal'perin van groot belang. Zie: Sovjetpsychologen, hoofdstuk 3 en voorts de vertaling van een artikel van Gal'perin in P.S. 1972 (blz. 441 e.v.).

Een interessante beschouwing van de Russische denkpsycholoog Tichomirov waarin deze de grenzen van de theorie van Gal'perin laat zien waar het om leren denken gaat, is te vinden in F. Klix (Herausg.), Organismische Informationsverarbeitung, Akademie-Verlag, Berlin (DDR) 1974 (zie blz. 390 e.v.; Ned. vertaling uit het oorspronkelijke Russisch verkrijgbaar op het Psychol. Lab. Utrecht). Over het werk van Landa is het nodige in dit themanummer te vinden; men zie ook de bij de artikelen gegeven literatuurverwijzingen. Wij noemen voorts nog Sovjetpsychologen, hoofdstuk 5 en blz. 290-310; een artikel van Landa in P.S. 1970 (blz. 293-307) en één in de door W. Mitter geredigeerde bundel 'Didaktische Probleme und Themen in der UdSSR', Schroeder Verlag, Hannover 1974 (blz. 397-411).

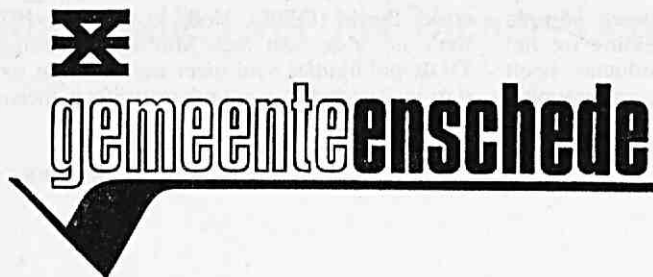
Een andere groep in de S.U. staat onder leiding van Mevrouw Menčinskaja. Deze heeft zich in de laatste jaren vooral beziggehouden met de tekorten in de denkactiviteit, en de wijze waarop die zouden kunnen worden bestreden, bij leerlingen met leerproblemen. Een overzichtsartikel hierover is gepubliceerd in P.S. 1973 (blz. 217-229); uitgebreid hierover de door haar geredigeerde bundel: N. A. Menčinskaja, Besonderheiten des Lernens zurückbleibender Schüler. Volk u. Wissen, Berlin (DDR) 1974. Van Menčinskaja's iets oudere werk, dat zich voornamelijk met het functioneren van verworven kennis bij het oplossen van problemen bezighoudt, is een overzicht te vinden in het in Moskou in het Frans uitgegeven werk 'Recherches psychologiques en U.R.S.S. (uitgegeven door Progress, 1966).

Ten slotte is de school van Zaporozec belangrijk. Deze onderzoekers houden zich vooral met de ontwikkeling van het denken door onderwijs in de kleuterleeftijd bezig. Een overzicht hiervan met opgave van verdere literatuur, is te vinden in het reisverslag 'In Moskou en Leningrad', dat Carpay en ik hebben samengesteld (1975, intern rapport Psychol. Lab. Utrecht). Hierin zijn ook bijdragen te vinden over nieuw onderzoek uit de school van Gal'perin en over het z.g. 'probleemgericht onderwijs' (het Russische pendant van 'discovery learning').

In de Bondsrepubliek gebeurt op het terrein van 'Denkerziehung' wel een en ander, vooral in de school van Heinrich Roth. Dit werk steunt sterk op Amerikaanse voorbeelden (boeken van Roths leerling Skowronek werden gerecenseerd in P.S. 1972, blz. 186 en

426). Zeer belangrijk ten slotte is het werk van de DDR-psycholoog Lompscher (zie de inleiding tot het themanummer). Een eenvoudiger introductie heeft Lompscher gegeven in het voor de onderwijzersopleiding geschreven Psychologie des Lernens in der Unter-

stufe, Berlin (DDR), Volk. u. Wissen, 1971. Ook als men de visie van het Marxisme-Leninisme (die in DDR-publikaties veel meer aan de orde wordt gesteld dan in Russische) *niet* onderschrijft, is hieruit bijzonder veel te leren.

Het PEDAGOGISCH CENTRUM ENSCHEDE, een onderwijs-advies- en begeleidingsdienst werkend voor zes gemeenten, zoekt wegens vertrek van een van de ortho-pedagogen een

ORTHO-PEDAGOOG of PSYCHOLOOG voor 4½ dag per week

Functie-informatie:

De aan te stellen funktionaris zal worden belast met de begeleiding van de school voor slechthorende kinderen. Deze pas gebouwde school met ongeveer 180 leerlingen heeft een mooie eigen werkruimte voor de gezochte medewerker. Naast het verrichten van de wettelijk vereiste onderzoeken, o.a. voor toelating, wordt vooral een inbreng verwacht t.a.v. de pedagogische en didaktische begeleiding van de leerlingen. Hierbij is noodzakelijk het onderhouden van een geregeld contact met andere diensten en instellingen. Het werk geschiedt in teamverband.

Eisen:

Een met gunstig gevolg afgelegd doktoraal examen.

Salaris:

Afhankelijk van leeftijd en ervaring (op basis van een volledige werkweek) tussen

f 2825,— en f 3655,— of tussen

f 3263,— en f 4307,— bruto per maand, exclusief 7,8 % vakantietoeslag.

De premie AOW is voor rekening van de gemeente.

De gebruikelijke gemeentelijke rechtspositieregelingen, zoals IZA-ziektekostenregeling en het verplaatsingskostenbesluit zijn van toepassing. Aan de toewijzing van een woning zal eventueel medewerking worden verleend.

Een psychologisch onderzoek maakt deel uit van de selectieprocedure. De resultaten hiervan worden, desgewenst direct na afloop, met de sollicitanten besproken.

Belangstellenden voor deze functie kunnen binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad een sollicitatieformulier aanvragen bij het bureau Personeelskeuze van de Secretarie (postbus 20, Enschede) onder vermelding van vakaturnummer 83.